

Sygn. akt I C 1357/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 czerwca 2017 r.

Sąd Okręgowy w Płocku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSO Radosław Jeznach

Protokolant: Sławomir Bogucki

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 13 czerwca 2017 r. w P.

sprawy z powództwa W. J. i małoletniej N. J. - reprezentowanej przez ojca W. J.

przeciwko (...) z siedzibą w S. (Francja)

o zadośćuczynienie i odszkodowanie

- 1) zasądza tytułem zadośćuczynienia od pozwanego (...) z siedzibą w S. (Francja) na rzecz powoda W. J. kwotę 60.000 zł (sześćdziesiąt tysięcy złotych) wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 15 marca 2016 r. do dnia zapłaty – ponad wypłaconą tytułem zadośćuczynienia kwotę 30.000 zł (trzydzieści tysięcy złotych);
- 2) w pozostałym zakresie oddala powództwo W. J. o zadośćuczynienie;
- 3) zasądza tytułem odszkodowania od pozwanego (...) z siedzibą w S. (Francja) na rzecz powoda W. J. kwotę 10.000 zł (dziesięć tysięcy złotych) wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 15 marca 2016 r. do dnia zapłaty;
- 4) w pozostałym zakresie oddala powództwo W. J. o odszkodowanie;
- 5) zasądza tytułem zadośćuczynienia od pozwanego (...) z siedzibą w S. (Francja) na rzecz powódki N. J. kwotę 70.000 zł (siedemdziesiąt tysięcy złotych) wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 15 marca 2016 r. do dnia zapłaty – ponad wypłaconą tytułem zadośćuczynienia kwotę 40.000 zł (czterdzieści tysięcy złotych);
- 6) zasądza tytułem odszkodowania od pozwanego (...) z siedzibą w S. (Francja) na rzecz powódki N. J. kwotę 10.000 zł (dziesięć tysięcy złotych) wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 15 marca 2016 r. do dnia zapłaty – ponad wypłaconą tytułem odszkodowania kwotę 10.000 zł (dziesięć tysięcy złotych);
- 7) w pozostałym zakresie oddala powództwo N. J. o odszkodowanie;
- 8) zasądza od pozwanego (...) z siedzibą w S. (Francja) tytułem zwrotu kosztów procesu:
  - a) na rzecz W. J. kwotę 8.128 zł (osiem tysięcy sto dwadzieścia osiem złotych),
  - b) na rzecz N. J. kwotę 10.413 zł (dziesięć tysięcy czterysta trzynaście złotych);
- 9) przyznaje na rzecz biegłej E. B. wynagrodzenie za udział w rozprawie i wydanie uzupełniającej opinii ustnej w kwocie 83 zł (osiemdziesiąt trzy złote) – którą to kwotę wypłacić tymczasowo ze Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Płocku;

10) nakazuje ściągnąć od pozwanego (...) z siedzibą w S. (Francja) na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Płocku kwotę 510,50 zł (pięćset dziesięć złotych pięćdziesiąt groszy) tytułem części nieuiszczonych kosztów sądowych;

11) odstępuje od obciążania powodów nieuiszczonymi kosztami sądowymi.

Sygn. akt I C 1357/16

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 14 czerwca 2016 r. powód W. J. wniósł o zasądzenie od pozwanego (...) z siedzibą w S. (Francja) tytułem zadośćuczynienia kwoty 80 000 zł i tytułem odszkodowania kwoty 30 000 zł na jego rzecz, a także tytułem zadośćuczynienia kwoty 70 000 zł i tytułem odszkodowania kwoty 20 000 zł na rzecz małoletniej córki N. J. – wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 15 marca 2016 r. do dnia zapłaty i kosztami procesu. W uzasadnieniu pozwu wskazano, iż w dniu 22 października 2015 r. w K. na drodze (...) miał miejsce wypadek komunikacyjny, w wyniku którego śmierć poniosła żona i matka powodów A. J. (1); sprawca wypadku korzystał z ochrony ubezpieczeniowej w zakresie obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów na podstawie umowy ubezpieczenia zawartej z pozwanym. Po zgłoszeniu szkody w toku postępowania likwidacyjnego wypłacono na rzecz W. J. kwotę 30 000 zł tytułem zadośćuczynienia w związku ze śmiercią osoby najbliższej oraz na rzecz N. J. kwotę 40 000 zł tytułem zadośćuczynienia i kwotę 10 000 zł tytułem odszkodowania z racji pogorszenia się sytuacji życiowej dziecka wskutek śmierci matki. W pozwie podkreślono, iż śmierć żony i matki była dla powodów ogromną tragedią i niepowetowaną stratą, z którą nie pogodzą się do końca życia; między powodami a zmarłą istniała silna więź rodzinna i emocjonalna, wskutek śmierci A. J. (1) ucierpiało spokojne i szczęśliwe dotąd życie rodzinne, a także znacznemu pogorszeniu uległa także sytuacja życiowa powodów – w szczególności W. J. zmuszony był przejąć wszystkie obowiązki związane z prowadzeniem domu i wychowywaniem dziecka, które dotychczas w znacznej części wykonywała żona, co wpływa negatywnie na możliwość podjęcia stałej pracy; powód ocenił, iż w skali miesiąca wkład żony w utrzymywanie rodziny wyrażał się kwotą 1 200 zł. Jako podstawy prawne roszczeń wskazano art. 446 § 4 kc oraz art. 446 § 3 kc.

W odpowiedzi na pozew z dnia 21 lipca 2016 r. pozwany (...) z siedzibą w S. (Francja) Oddział w Polsce wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie na jego rzecz kosztów procesu według norm przepisanych. Pozwany nie zakwestionował swojej odpowiedzialności z tytułu umowy ubezpieczenia zawartej z odpowiadającym na zasadzie ryzyka sprawcą wypadku; przyznał, że wypłacono w toku postępowania likwidacyjnego na rzecz powoda kwotę 30 000 zł tytułem zadośćuczynienia oraz na rzecz powódki kwotę 40 000 zł tytułem zadośćuczynienia i kwotę 10 000 zł tytułem odszkodowania w związku ze znacznym pogorszeniem się sytuacji życiowej po śmierci matki. Pozwany zakwestionował zasadność roszczeń wskazując na ich nadmierne wygórowanie – podnosząc w szczególności, że przyznane zadośćuczynienie nie może być źródłem zysku, przy czym w stosunku do powodów nie wystąpiły w związku ze śmiercią A. J. (1) szczególne następstwa w sferze ich zdrowia wymagające zapewnienia opieki lekarskiej lub psychologicznej; odnośnie żądania przyznania odszkodowania pozwany wskazał, że strona powodowa nie udowodniła wysokości dochodzonych roszczeń. Pozwany podniósł, iż odsetki od ewentualnie zasądzonych świadczeń naliczane powinny być od daty wydania konstytucyjnego wyroku.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny :

W dniu 22 października 2015 r. w miejscowości K. kierujący samochodem osobowym marki C. nr rej. (...) N. L. spowodował potrącenie prawidłowo poruszającej się rowerzystki A. J. (1) (notatka policyjna k. 26); do wypadku doszło prawdopodobnie wskutek zaślnięcia kierującego samochodem osobowym. A. J. (1) zmarła na miejscu wypadku wskutek doznanych obrażeń (kopia aktu zgonu k. 14v, karta zgonu k. 16). A. J. (1) w chwili wypadku nie była pod wpływem alkoholu (kopia opinii biegłego sporządzonej w postępowaniu karnym k. 42v).

Samochód osobowy marki C. nr rej. (...) kierowany przez N. L. objęty był w dniu zdarzenia ubezpieczeniem OC – umowę zawarto z (...) SA, nr polisy (...) (informacja k. 38, 61).

W piśmie z dnia 09 grudnia 2015 r. W. J. w imieniu własnym i małoletniej córki N. J. dokonał zgłoszenia szkody, wnosząc w związku ze śmiercią A. J. (1) o przyznanie na jego rzecz od (...) SA tytułem zadośćuczynienia kwoty 120 000 zł i tytułem odszkodowania kwoty 30 000 zł a także na rzecz małoletniej córki tytułem zadośćuczynienia kwoty 110 000 zł i tytułem odszkodowania kwoty 30 000 zł (pismo k. 62). W piśmie z dnia 14 marca 2016 r. (...) SA poinformował o przyznaniu na rzecz W. J. kwoty 30 000 zł tytułem zadośćuczynienia w związku ze śmiercią żony; na rzecz N. J. przyznano kwotę 40 000 zł tytułem zadośćuczynienia oraz kwotę 10 000 zł tytułem odszkodowania z tytułu znacznego pogorszenia się sytuacji życiowej (pismo k. 63-64, 69-70). W dalszej korespondencji W. J. wnosił o przyznanie na jego rzecz i na rzecz córki renty alimentacyjnej (pismo k. 65).

W dacie śmierci A. J. (1) miała 37 lat, zamieszkiwała w miejscowości L. wraz z mężem i córką N.; miała troje dzieci ze związku przedmałżeńskiego, nad którymi pieczę powierzono jej siostrze – A. J. (1) była obciążona obowiązkiem alimentacyjnym w stosunku do tych dzieci, z którymi nie utrzymywała kontaktu.

W dacie śmierci żony W. J. miał 40 lat; związek małżeński z A. J. (1) zawarł w dniu 13 kwietnia 2003 r. (kopia odpisu skróconego aktu małżeństwa k. 14); W. J. ma wykształcenie podstawowe, jego matka zmarła gdy miał 22 lata, ojciec popełnił samobójstwo rok później. Wspólnie z żoną prowadził niewielkie, słabo wyposażone w maszyny rolnicze gospodarstwo rolne, podejmował prace dorywcze na budowach, A. J. (1) pracowała w przetwórnicy warzyw i dorywczo przy pracach sezonowych – z uwagi na niesatysfakcjonujące dochody W. J. około 2011 r. sprzedał większość gruntów rolnych by pospłacać długi. Dom mieszkalny był jednoizbowy, bez łazienki. Po śmierci żony W. J. nie podjął leczenia psychiatrycznego, nie korzystał z pomocy psychologa; funkcjonuje w normie intelektualnej, poniżej przeciętnej; po śmierci żony miał myśli samobójcze; nie nadużywa alkoholu czując się odpowiedzialnym za wychowywanie i utrzymywanie córki; był bardzo związany emocjonalnie z żoną – aktualnie nadal przeżywa żalobę, doświadcza poczucia osamotnienia, tęsknoty, istotnego obniżenia poczucia sensu, poczucia winy, izoluje się towarzysko, doznaje zaburzeń snu. Nie ma możliwości podjęcia stałej pracy w pobliżu miejsca zamieszkania. Pieniądze uzyskane z tytułu zadośćuczynienia wypłacone w toku postępowania likwidacyjnego przeznaczył na doprowadzenie bieżącej wody do domu oraz zakup pralki. Pobiera rentę przyznaną na rzecz dziecka w kwocie 220 zł miesięcznie, świadczenie wychowawcze, korzysta również z pomocy materialnej GOPS.

W dacie śmierci matki N. J. miała 12 lat, była uczennicą Szkoły Podstawowej w J.; obecnie ma 14 lat, w roku szkolnym 2016/17 była uczennicą I klasy gimnazjum w Zespole Szkół w J., uczy się przeciętnie, nie sprawia problemów wychowawczych, ma niewielkie grono znajomych. N. J. była obecna na miejscu wypadku po zdarzeniu; obecnie boi się sama jeździć rowerem po ulicy. Miała bardzo dobrą więź z matką, która była dla niej wiodącą osobą w opiece i wychowaniu, doświadczała od matki dojrzałej relacji macierzyńskiej. Obecnie dziecko jest w trakcie przeżywania żaloby, ma obniżony nastrój, nie pogodziło się ze stratą matki; doświadczyło urazu traumatycznego w początkowym okresie dojrzewania, gdy dziewczynka potrzebowała szczególnie pokierowania i wsparcia ze strony rodziców.

Powyższy stan faktyczny ustalono na podstawie wyżej wskazanych dokumentów, opinii biegłego psychologa (k. 119-121, 122-124 i 00:04-28 rozprawy z 13.06.2017), zeznań świadków J. G. (00:05-11 protokołu rozprawy z 28.03.2017), M. W. (00:11-22 protokołu rozprawy z 28.03.2017) i M. J. (00:22-29 protokołu rozprawy z 28.03.2017) oraz zeznań powoda (00:04-26 protokołu rozprawy z 27.01.2017 i 00:30-34 protokołu rozprawy z 13.06.2017).

Dokumenty przywołane w części uzasadnienia obejmującej ustalenie stanu faktycznego nie były kwestionowane przez strony, stanowią wiarygodny materiał dowodowy. Sąd dał wiarę spójnym i rzeczowym zeznaniom świadków – z zeznań tych bezspornie wynika, iż sytuacja materialna małżonków J. była trudna, że relacje rodzinne były prawidłowe, że dziecko jest obecnie w sposób właściwy zaopiekowane, zaś ojciec stara się zapewnić dziecku możliwie najlepsze warunki do życia i nauki.

Sąd zważył, co następuje :

Powództwo W. J. należało uwzględnić w części – to jest do kwoty 60 000 zł tytułem zadośćuczynienia i do kwoty 10 000 zł tytułem odszkodowania, zaś powództwo N. J. do kwoty 70 000 zł tytułem zadośćuczynienia i do kwoty 10 000 zł tytułem odszkodowania, w pozostałym zakresie oddalając powództwa ponad tak ustalone kwoty.

Zgodnie z art. 23 kc dobra osobiste człowieka pozostają pod ochroną prawa cywilnego; ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone lub naruszone cudzym działaniem, na zasadach przewidzianych w kodeksie cywilnym może żądać zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę lub zapłaty odpowiedniej sumy na wskazany cel społeczny (art. 24 § 1 kc i art. 448 kc). Sąd może przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego (w sytuacji spowodowania śmierci w ramach odpowiedzialności deliktowej) stosowne odszkodowanie (art. 446 § 3 kc), jeżeli wskutek jego śmierci nastąpiło znaczne pogorszenie ich sytuacji życiowej, jak również odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę (art. 446 § 4 kc – obowiązujący od dnia 03 sierpnia 2008 r.). Samoistny posiadacz mechanicznego środka komunikacji poruszanego za pomocą sił przyrody ponosi odpowiedzialność za szkodę na osobie lub mieniu na zasadzie ryzyka – gdy posiadacz samoistny oddał środek komunikacji w posiadanie zależne, odpowiedzialność ponosi posiadacz zależny (art. 436 § 1 kc), przy czym w stosunku do współuczestnika ruchu drogowego poruszającego się mechanicznym środkiem komunikacji poruszonym za pomocą sił przyrody w przypadku zderzenia odpowiedzialność kształtuje się na zasadach ogólnych.

Przez umowę ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej ubezpieczyciel zobowiązuje się do zapłacenia określonego w umowie odszkodowania za szkody wyrządzone osobom trzecim, wobec których odpowiedzialność za szkodę ponosi ubezpieczający albo ubezpieczony, przy czym uprawniony do odszkodowania w związku ze zdarzeniem objętym umową ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej może dochodzić roszczenia bezpośrednio od ubezpieczyciela (art. 822 §§ 1 i 4 kc). Ubezpieczeniem OC posiadaczy pojazdów mechanicznych jest objęta odpowiedzialność cywilna każdej osoby, która kierując pojazdem mechanicznym w okresie trwania odpowiedzialności ubezpieczeniowej, wyrządziła szkodę w związku z ruchem tego pojazdu (art. 35 Ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych – Dz. U. z 2013 r., poz. 392 t.j.). Pozwany nie zakwestionował co do zasady swojej odpowiedzialności z tytułu umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej – w szczególności nie zakwestionowano odpowiedzialności posiadacza pojazdu objętego ochroną ubezpieczeniową na zasadzie ryzyka (art. 415 kc w zw. z art. 436 § 1 kc); w sprawie niniejszej odpowiedzialność pozwanego pozostaje bezsporna, została uznana zarówno w toku postępowania likwidacyjnego, jak i postępowania rozpoznawczego.

W orzecnictwie i nauce prawa cywilnego od dawna ugruntowany jest pogląd, zgodnie z którym naruszenie czynem niedozwolonym dobra osobistego, jakim są więzi rodzinne uzasadnia udzielenie ochrony prawnej w zakresie przewidzianych w art. 24 kc w zw. z art. 448 kc – implikuje to możliwość dochodzenia zadośćuczynienia za śmierć osoby najbliższej niezależnie od daty zdarzenia w kontekście obowiązywania art. 446 § 4 kc. Zakresem odpowiedzialności ubezpieczyciela objęte są tego rodzaju roszczenia również w kontekście treści art. 34 Ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych (...), zgodnie z którym z ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych przysługuje odszkodowanie, jeżeli posiadacz lub kierujący pojazdem mechanicznym są obowiązani do odszkodowania za wyrządzoną w związku z ruchem tego pojazdu szkodę, będącą następstwem śmierci, uszkodzenia ciała, rozstroju zdrowia bądź też utraty, zniszczenia lub uszkodzenia mienia; również za ugruntowane obecnie uznać należy stanowisko, zgodnie z którym przepis ten nie wyłącza ani nie wyłączał z zakresu ochrony ubezpieczeniowej zadośćuczynienia za krzywdę osoby, wobec której ubezpieczony ponosił odpowiedzialność na podstawie art. 448 kc (uchwała SN z 20 grudnia 2012 r., III CZP 93/12, M.Prawn. 2013/2/58 – w podobnym tonie wypowiedział się SA w Krakowie w wyroku z dnia 06 września 2012 r., I ACa 739/12, LEX nr 1223205). Jak wyraźnie podkreślił Sąd Apelacyjny w Krakowie w wyroku z 06 grudnia 2012 r., I ACa 1148/12 (LEX 1246690) zakres odpowiedzialności ubezpieczyciela obejmuje także krzywdę jakiej doznała na skutek deliktu nie tylko osoba bezpośrednio jego konsekwencjami dotknięta ale także taka - a jest z nią z pewnością członkiem najbliższej rodziny zmarłego - która na skutek wywołanej tym deliktem śmierci doznała krzywdy wynikającej z nagłego i zupełnie niespodziewanego zerwania więzi rodzinnych, który to skutek jest także naruszeniem jego dobra osobistego. Tym samym zakład ubezpieczeń ponosi odpowiedzialność również na podstawie art. 446 kc w zw. z art. 822 kc i art. 436 kc. W sprawie niniejszej podstawą prawną roszczeń powodów o naprawienie szkody niemajątkowej jest art. 446 § 4 kc.

W sprawie niniejszej bezsporne było istnienie odpowiedzialności odszkodowawczej po stronie pozwanego – okoliczność ta nie była kwestionowana przez stronę pozwaną. Kwestią sporną pozostawała wysokość świadczeń pieniężnych należnych powodom w oparciu o dyspozycje art. 446 § 3 kc i art. 446 § 4 kc.

Oceniając, jaka suma jest odpowiednia tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę spowodowaną naruszeniem dóbr osobistych, należy mieć na uwadze rodzaj dobra, które zostało naruszone oraz charakter, stopień nasilenia i czas trwania doznawania przez osobę, której dobro zostało naruszone, ujemnych przeżyć psychicznych spowodowanych naruszeniem. W sprawie, w której zdarzeniem wywołującym krzywdę jest śmierć osoby najbliższej wskazać należy, że okoliczności wpływające na wysokość świadczenia z tytułu zadośćuczynienia to między innymi dramatyzm doznań osób bliskich zmarłego, poczucie osamotnienia, cierpienia moralne i wstrząs psychiczny wywołany śmiercią osoby najbliższej, rola jaką w rodzinie pełniła osoba zmarłego, rodzaj i intensywność więzi łączącej pokrzywdzonego ze zmarłym, wystąpienie zaburzeń będących skutkiem odejścia (np. nerwicy, depresji), roli pełnionej w rodzinie przez osobę zmarłą, stopień, w jakim pokrzywdzony będzie umiał się znaleźć w nowej rzeczywistości i zdolności jej zaakceptowania, leczenie doznanej traumy, wiek pokrzywdzonego (wyrok SA w Gdańsku z dnia 24 sierpnia 2012 r., V ACa 646/12, LEX 1220462). Zadośćuczynienie za śmierć osoby bliskiej ma przede wszystkim charakter kompensacyjny i tym samym jego wysokość musi przedstawiać pewną ekonomicznie odczuwalną wartość – wysokość ta nie może być jednak nadmierna w stosunku do doznanej krzywdy i aktualnych stosunków majątkowych społeczeństwa, a więc powinna być utrzymana w rozsądnych granicach (np. wyrok SN z 26 lutego 1962 r., 4 CR 902/61, LexPolonica nr 316013, OSNCP 1963, Nr 5, poz. 107 i wyrok SN z 22 marca 1978 r., IV CR 79/78, LexPolonica nr 321721). Jednocześnie jednak powołanie się na potrzebę utrzymania wysokości zadośćuczynienia w rozsądnych granicach, odpowiadających aktualnym warunkom i przeciętnej stopie życiowej społeczeństwa, nie może prowadzić do podważenia kompensacyjnej funkcji zadośćuczynienia (por. wyrok SA we Wrocławiu z dnia 22 lutego 2012 r., I ACa 65/12); kryterium „przeciętnej stopy życiowej społeczeństwa” ma charakter pomocniczy w aspekcie realizacji zasady sprawiedliwości społecznej (tak wyrok SN z 14 stycznia 2011 r., I PK 145/10, OSNP 2012/5-6/66). Uwzględniając wyżej przytoczone kryteria przy poszanowaniu kompensacyjnego charakteru roszczenia opartego o art. 446 § 4 kc i dyrektywy utrzymania zadośćuczynienia w rozsądnych granicach, Sąd w sprawie niniejszej ocenił, iż adekwatną kwotą zadośćuczynienia dla W. J. w związku ze śmiercią żony będzie łączna kwota 90 000 zł, zaś dla N. J. w związku ze śmiercią matki – kwota 110 000 zł. Bez wątplenia powodowie doznali cierpienia moralnego, wstrząsu psychicznego wywołanego śmiercią osoby najbliższej. Ustalając kwoty zadośćuczynienia Sąd wziął pod uwagę stosunkowo młody wiek poszkodowanej oraz każdego z powodów, a także silne więzi rodzinne łączące powodów ze zmarłą. Oczywistym pozostaje, iż brak jest „matematycznej” metody wyliczenia właściwej wysokości zadośćuczynienia – natomiast pewne uwarunkowania obiektywne oraz okoliczności indywidualnie związane z osobą uprawnioną stanowią przesłanki pomocnicze dla ustalenia kwoty zadośćuczynienia. Ustalone zadośćuczynienia w kwotach odpowiednio : 90 000 zł i 110 000 zł odpowiadają doznanej przez powodów krzywdzie, przedstawiają dla nich ekonomicznie odczuwalną wartość, nie są z drugiej strony również rażąco wygórowane i nie prowadzą do nieuzasadnionego przysporzenia w majątku – jak się zdaje kwoty powyższe uwzględniają również przesłankę przeciętnej stopy życiowej społeczeństwa w konkretnych uwarunkowaniach dotyczących powodów; zindywidualizowana sytuacja życiowa i majątkowa osoby dochodzącej roszczeń z tytułu zadośćuczynienia powinna być w pewnym stopniu brana pod uwagę przez sąd jako prawnie relewantna dla ustalenia wysokości pieniężnej kompensaty doznanych krzywd – w sprawie niniejszej bezspornym pozostaje, że powodowie funkcjonowali i funkcjonują na poziomie poniżej średniego standardu społeczno-ekonomicznego w danych warunkach lokalnych, jednakże okoliczność ta nie usprawiedliwia obniżenia zadośćuczynień poniżej poziomu ustalonego przez Sąd. Jak wskazał Sąd Apelacyjny we Wrocławiu w wyroku z 21 lutego 2013 r. (I ACa 60/13, LEX nr 1322898) zadośćuczynienie ma kompensować nie tyle doznany ból spowodowany śmiercią osoby bliskiej, lecz przedwczesną utratę członka rodziny - dobrem osobistym, którego naruszenie wymaga rekompensaty, jest tutaj prawo do życia w rodzinie; wysokość zadośćuczynienia nie powinna natomiast zależeć od sytuacji majątkowej zmarłego. W sprawie niniejszej podkreślenia wymaga, iż w zasadzie nie zachodzą jakiegokolwiek przesłanki obiektywnie mogące wpływać na zmniejszenie zakresu krzywdy moralnej, a co za tym idzie zredukowanie kompensaty pieniężnej – skutki śmierci żony i matki nie zostały w jakikolwiek niematerialny sposób zrekompensowane (powód w szczególności nie jest w związku z nową partnerką), są aktualnie intensywnie

doznawane w sferze psychicznej z uwagi na bliskość czasową zdarzenia wywołującego szkodę (powodowie nadal przeżywają żałobę); od chwili śmierci A. J. (1) nie wystąpiły żadne okoliczności zdolne do złagodzenia skutków zdarzenia wywołującego szkodę. Mimo iż powodowie nie zostali objęci opieką lekarską i psychologiczną związaną z doznaną traumą wskutek śmierci żony i matki i obiektywnie nie występują u nich dysfunkcje w zakresie pełnienia ról społecznych i aktywności codziennej, to niesłusznym zdaniem Sądu byłoby obniżenie zadośćuczynienia za niewątpliwie doznane cierpienia moralne (nawet ocenione jako mieszczące się w zakresie prawidłowo przebiegającej reakcji żałoby) poniżej w/w kwot – w szczególności, że z opinii biegłej wynika, iż zakres cierpień moralnych jest znaczny, trudny do oszacowania pod względem przyszłych następstw, a także wskazujący na celowość korzystania z opieki psychologicznej czy wręcz psychiatrycznej. Sąd miał na uwadze silne więzi emocjonalne łączące powodów z żoną i matką; Sąd ustalił, iż niewątpliwie wystąpiły u powodów : cierpienia moralne i wstrząs psychiczny wywołany śmiercią osoby najbliższej, a także poczucie pustki po utracie osoby najbliższej, pełniącej istotną funkcję w strukturze rodziny; powodowie doznali uczucia rezygnacji, bezradności, smutku i żalu – powodowie doznali typowych przeżyć i cierpień moralnych związanych ze śmiercią osoby najbliższej. Oczywistym pozostaje, że śmierć żony i matki wiązała się z silnym odczuciem krzywdy; nagłe zerwanie więzi z osobą najbliższą stanowi przeżycie absolutnie traumatyczne. Jak wskazał Sąd Apelacyjny we Wrocławiu w wyroku z 21 lutego 2013 r. (I ACa 60/13, LEX nr 1322898) zadośćuczynienie ma kompensować nie tyle doznany ból spowodowany śmiercią osoby bliskiej, lecz przedwczesną utratę członka rodziny - dobrem osobistym, którego naruszenie wymaga rekompensaty, jest tutaj prawo do życia w rodzinie. Zbędne jest szczegółowe roztrząsanie kwestii zakresu naruszenia dobra osobistego jakim jest prawo do pielęgnowania więzi między mężem i żoną oraz ojcem i dziećmi – w powszechnym odczuciu strata takiej osoby najbliższej stanowi okoliczność dotyczącą sfery psychicznej w sposób jeden z najdotkliwszych z możliwych; tego rodzaju zdarzenie wywołujące silny stres nie pozostało obojętne dla dalszego funkcjonowania powodów na każdej życiowej płaszczyźnie : zgodnie z zasadami doświadczenia życiowego w typowych uwarunkowaniach społeczno-rodzinnych strata żony i matki zawsze oznacza istotne obniżenie jakości życia, zdolności do przeżywania radości, smutek, ograniczenie aktywności, pesymizm co do przyszłości; w sprawie niniejszej niewątpliwie czynnikami wpływającymi na podwyższenie zadośćuczynienia jest bliskość czasowa między orzekaniem o zadośćuczynieniu a zdarzeniem, co stanowi istotny element w kontekście kompensacyjnej funkcji zadośćuczynienia. Zaznaczyć w tym miejscu wypada, iż Sąd przyłącza się w pełni do stanowiska zajętego przez Sąd Apelacyjny w Rzeszowie w tezie wyroku z dnia 14 marca 2013 r. (I ACa 570/12, LEX 1327614), zgodnie z którym „nie sposób zgodzić się z poglądem, że krzywda (polegająca na stracie osoby najbliższej) musi być wykazywana w jakiś szczególny sposób, odrębny od ogólnych reguł postępowania dowodowego, w szczególności dowodem z opinii biegłego psychologa lub psychiatry”; w sprawie niniejszej jednakowoż także w świetle opinii biegłej psycholog potwierdzone zostało, że między powodami a A. J. (1) zachodziły normalne, zdrowe relacje rodzinne, adekwatne do akceptowanych norm społecznych i determinowane etapem życia członków rodziny; A. J. (1) była wsparciem dla męża, partnerem we wszystkich sferach jego życia – realizowała się również jako matka, przy czym szczególnie podkreślić należy trudny moment w rozwoju N. J., na którym zabrakło obecności matki. Biegła psycholog podkreśliła, że zarówno dla powoda, jak i powódki śmierć A. J. (1) była traumatycznym zdarzeniem, które zniszczyło dotychczasowy porządek ich życia – skutki tego w szczególności dla córki zmarłej są niezwykle ważne, ważące prawdopodobnie na przyszłość na całym jej życiu; obecnie chodzi tylko o obniżony nastrój, spadek aktywności życiowej i towarzyskiej, konieczność szybszego wejścia na pewien nieadekwatny do wieku etap dojrzałości, ale w przyszłości wystąpić mogą skutki trudne do przewidzenia w sferze rozwojowej, mentalnej i społecznej. Z tych też powodów w ocenie Sądu za nietrafne należało uznać podnoszone przez pozwanego argumenty w jego ocenie rzutujące na wymiar zadośćuczynienia, iż pomimo śmierci matki nie wystąpiło obniżenie wyników w nauce małoletniej powódki, jak również że powódka prawidłowo funkcjonuje w grupie rówieśniczej.

Więź między rodzicem a dzieckiem jest wartością niematerialną „własną” rodziców i dziecka, zaś więź między małżonkami – wartością własną małżonków; w utrwalonym orzecznictwie uznana została jako dobro osobiste podlegające ochronie prawa cywilnego, przy czym jednym ze środków tej ochrony jest norma wynikająca z art. 448 kc (wyrok SN z 25 maja 2011 r., II CSK 537/10, LEX 846563). Spowodowanie śmierci osoby najbliższej jaką jest rodzic lub małżonek, stanowi naruszenie dobra osobistego w postaci prawa do życia w pełnej rodzinie (por. np. wyrok SA w Łodzi z 15.07.2010, I ACa 437/10, OSAŁ 2010/3/23). Zbędne jest szczegółowe roztrząsanie kwestii zakresu naruszenia dobra osobistego jakim jest prawo do pielęgnowania więzi między dzieckiem a matką oraz pomiędzy

małżonkami: w powszechnym odczuciu strata rodzica (w szczególności przez dziecko małoletnie) bądź współmałżonka stanowi okoliczność dotyczącą sfery psychicznej w sposób bardzo dotkliwy i absolutnie wywołującą długotrwałą, w jakimś sensie nieodwracalną szkodę moralną, szczególnie silnie odczuwalną i nawracającą w okresie świąt i uroczystości rodzinnych. W sprawie niniejszej w stosunku do N. J. Sąd w pewnym stopniu za okoliczność wpływającą na podwyższenie zakresu zadośćuczynienia Sąd uznał także fakt, iż córka zmarłej w zasadzie była świadkiem zdarzenia, które skutkowało śmiercią matki; oboje powodowie mają bardzo ograniczone możliwości uzyskania wsparcia od innych członków rodziny.

Reasumując, na rzecz powoda zasądzić należało kwotę 60 000 zł tytułem uzupełniającego zadośćuczynienia (tj. kwotę stanowiącą różnicę pomiędzy przyjętą przez Sąd kwotą 90 000 zł tytułem należnego zadośćuczynienia, a wypłaconą z tego tytułu w toku postępowania likwidacyjnego kwotą 30 000 zł), oddalając w pozostałym zakresie powództwo o zadośćuczynienie; na rzecz powódki zasądzić należało kwotę 70 000 zł tytułem uzupełniającego zadośćuczynienia (tj. kwotę stanowiącą różnicę pomiędzy przyjętą przez Sąd kwotą 110 000 zł tytułem należnego zadośćuczynienia, a wypłaconą z tego tytułu w toku postępowania likwidacyjnego kwotą 40 000 zł).

Sąd podziela pogląd, zgodnie z którym zadośćuczynienie przysługuje z odsetkami od dnia opóźnienia, czyli wezwania do zapłaty, a nie od dnia jego zasądzenia (np. teza 2 wyroku SN z 14 stycznia 2011 r., I PK 145/10, OSNP 2012/5-6/66) – pozwany nie zakwestionował prawidłowości ustalenia przez powoda daty wymagalności roszczenia w odniesieniu do terminu ustawowego wykonania świadczenia przez zakład ubezpieczeń, stąd odsetki zasądzić należało z uwzględnieniem ustawowego terminu wynikającego z dyspozycji art. 817 § 1 kc zgodnie z żądaniem pozwu.

Sąd uznał również za zasadne roszczenie powodów znajdujące podstawę prawną w dyspozycji art. 446 § 3 kc – zdaniem Sądu tak jak konieczność wyrównania szkody niemajątkowej, pozostaje również oczywistą okolicznością znacznego pogorszenia się sytuacji życiowej powodów wskutek śmierci żony i matki. Roszczenia pieniężne tego rodzaju mają charakter ściśle majątkowy, nie są związane z kwestią kompensaty krzywdy, a z kompensatą realnej, ekonomicznej straty powiązanej ze śmiercią osoby najbliższej – oznacza to, iż strona formułująca roszczenie zobowiązana jest na ogólnych zasadach do wykazania zakresu uszczerbku majątkowego doznanego wskutek śmierci osoby najbliższej. Zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 06 lutego 2008 r. (II CSK 459/07, LEX 950430) znaczne pogorszenie sytuacji życiowej, o którym mowa w art. 446 § 3 kc, obejmuje niekorzystne zmiany bezpośrednio w sytuacji materialnej najbliższych członków rodziny zmarłego, jak też zmiany w sferze dóbr niematerialnych, które rzutują na ich sytuację materialną; sam ból, poczucie osamotnienia, krzywdy i zawiedzionych nadziei po śmierci osoby najbliższej nie stanowią podstawy do żądania odszkodowania - jeśli jednak te negatywne emocje wywołały chorobę, osłabienie aktywności życiowej i motywacji do przezwycięzania trudności dnia codziennego, to bez szczegółowego dociekania konkretnych zdarzeń lub stopnia ich prawdopodobieństwa można na zasadzie domniemania faktycznego przyjąć, że pogorszyły one dotychczasową sytuację życiową osoby z najbliższego kręgu rodziny zmarłego. Śmierć A. J. (1) pogorszyła w istotny sposób sytuację majątkową rodziny, nawet przy bezspornym ustaleniu, iż sytuacja ekonomiczna tej rodziny nie była dobra – a wręcz poniżej pewnego społecznego standardu. Istotną w tym kontekście (w szczególności z uwagi na wiek powódki i rolę, jaką zmarła pełniła w rodzinie) pozostaje kwestia prowadzenia wspólnego gospodarstwa domowego, trudu wychowywania, wspierania oraz osobistej pieczy nad dzieckiem; przyznać należy, że A. J. (1) miała mierne możliwości zarobkowe – podejmowała prace dorywcze i sezonowe, jej wkład w utrzymywanie i funkcjonowanie rodziny przede wszystkim wyrażał się w prowadzeniu domu i zajmowaniu się córką, w szczególności w zakresie jej edukacji. Zwrócić należy uwagę, iż dyspozycja art. 446 § 3 kc obejmuje nie tylko szkodę o „obliczalnym” wymiarze majątkowym, ale dotyczy przesłanki „znacznego pogorszenia się sytuacji życiowej” – utrata żony i matki stanowi chyba najdotkliwsze z możliwych zdarzeń przekładających się na pogorszenie się sytuacji życiowej pod każdym względem, i to w sposób nieodwracalny w wielu sferach życia. Jak podnosi się w orzecznictwie, podstawą przyznania odszkodowania z art. 446 § 3 kc jest „znaczne pogorszenie sytuacji życiowej”, a więc nie tylko obecnej sytuacji materialnej, lecz także utrata realnej możliwości polepszenia warunków życia i realizacji planów życiowych (por. np. wyrok SA w Białymstoku z 25.07.2013, I ACa 292/13, LEX 1353612). Znaczne pogorszenie sytuacji życiowej może przejawiać się w utracie wsparcia i pomocy w różnych sytuacjach życiowych, a zwłaszcza w utracie szansy na pomoc w przyszłości, gdy byłaby szczególnie pożądana z uwagi na wiek rodzica zmarłego (wyrok SA w Poznaniu z

03.07.2013, I ACa 503/13, LEX 1363340). Z dużą dozą prawdopodobieństwa zakładać można, iż A. J. według swoich możliwości dalej dbałaby o zaspokajanie rodziny, znacznie ograniczając konieczność liczenia na pomoc innych osób i instytucji – tak jak to ma miejsce w chwili obecnej, gdy powodowie faktycznie w swojej egzystencji zdani są na pomoc innych osób i instytucji pomocowych. Z drugiej strony niewątpliwym pozostaje, że możliwości zarobkowe A. J., jak wskazano wyżej, były raczej niewielkie – przy czym na zmarłej spoczywał obowiązek alimentacyjny wobec dzieci przedmażeńskich, który siłą rzeczy istotnie ograniczał jej faktyczne możliwości majątkowe w kontekście zdolności do zaspokajania potrzeb rodziny; niezależnie od tego, na chwilę obecną powód pozbawiony jest nie tylko wkładu „ekonomicznego” żony w utrzymywanie rodziny, ale przede wszystkim zdany jest na siebie w wykonywaniu prac i obowiązków o charakterze domowym, które wcześniej należały do żony – ma to pewien wymiar ekonomiczny, trudno uchwytne, aczkolwiek zdaniem Sądu niepomijalny, stąd na rzecz powoda przyznać należało niewątpliwie odszkodowanie, które Sąd oszacował na kwotę 10 000 zł. Także przyznane na rzecz powódki w toku postępowania likwidacyjnego odszkodowanie uznać należało za niewystarczające – małoletnia powódka utraciła rodzica, na którym spoczywał obowiązek alimentacyjny równie w wymiarze ekonomicznym, ale przede wszystkim uległa istotnemu pogorszeniu się jakości życia w związku z utratą osoby, która dbała o N. J. w każdej sferze jej funkcjonowania; okoliczności te zdaniem Sądu przemawiają za tym, aby zwiększyć wymiar odszkodowania o dalszą kwotę 10 000 zł – dalsze zwiększanie odszkodowania nie jest uzasadnione faktycznym udziałem zmarłej w kosztach utrzymania dziecka, uwzględnić również należy częściowo fakt, że powódce obecnie przysługuje renta rodzinna w wysokości 220 zł miesięcznie.

Na wysokość podlegających zasądzeniu kwot wpływ mają sumy wypłacone na rzecz powodów w toku postępowania likwidacyjnego, jako stanowiące część należnych z tytułu zadośćuczynienia i odszkodowania świadczeń.

Na rzecz biegłej E. B. przyznano wynagrodzenie za udział w rozprawie i wydanie dwóch uzupełniających ustnych opinii w łącznej kwocie 83 zł uznając, iż wykazana w złożonym rachunku kwota pozostaje adekwatna do nakładu pracy i czasu poświęconego na przygotowanie się do rozprawy i udział w niej; podkreślenia wymaga, iż biegła zmuszona była do ustosunkowania się do szczegółowo sformułowanych przez pozwanego zarzutów i zastrzeżeń do opinii pisemnych, co wymagało określonego nakładu pracy. O przyznaniu na rzecz biegłej wynagrodzenia rozstrzygnięto na podstawie art. 288 kpc w zw. z art. 89 i art. 92 Ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2016 r., poz. 623) oraz § 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie określenia stawek wynagrodzenia biegłych (...) [Dz. U. z 2013 r., poz. 518].

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 436 § 1 kc w zw. z art. 822 kc w zw. z art. 446 § 3 i art. 446 § 4 kc należało orzec jak w sentencji wyroku. Od pozwanego nakazano ściągnięcie części nieuiszczonych kosztów sądowych (wydatki na biegłą i należności przyznane świadkom) co do zasady w odniesieniu do zakresu, w jakim strona powodowa utrzymała się ze swoim roszczeniem (art. 113 ust. 1 Ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, Dz. U. z 2014 r., poz. 1025) – łącznie wysokość niepokrytych wydatków wyniosła (bez opinii uzupełniającej) 570 zł (opinia pisemna 378 zł, należności przyznane świadkom 2x96 zł), przy czym pozwany łącznie przegrał proces w 75%, a zatem obciążająca go kwota wydatków to 427,50 zł; dodatkowo Sąd obciążył w całości pozwanego kosztami opinii ustnej, albowiem to z inicjatywy strony pozwanej wezwano biegłą na rozprawę, przy czym opinia ustna nie wpłynęła na zmianę konkluzji wynikających z opinii pisemnych (83 zł, a zatem łącznie do ściągnięcia pozostaje kwota 510,50 zł). Zasądzono od pozwanego na rzecz każdego z powodów część kosztów procesu przez nich poniesionych (opłaty odpowiednio 5 500 zł i 4 500 zł oraz koszty zastępstwa procesowego według stawki minimalnej po 7 200 zł) w stosunku, w jakim każdy z powodów utrzymał się ze swoim żądaniem (stosunek ten wygląda jak następuje : W. J. 64%, co z kwoty poniesionych kosztów 12 700 zł daje ostatecznie kwotę 8 128 zł; N. J. 89%, co z kwoty poniesionych kosztów 11 700 zł daje ostatecznie kwotę 10 413 zł).